

Gergi Erna¹

„Erős hit, erős akarat”

Az altisztek hivatásának értékei és kompetenciái,
a hivatás értelmezése

'Strong Faith, Strong Will'

Values and Competencies of the Non-Commissioned Officer
Profession, Interpretation of the Profession

Absztrakt

„Erős akarat minden akadályt legyőz, erős akarat csak erős hitből fakad”² – ez a Magyar Királyi Jutasi Honvéd Altisztképző és Nevelőintézet jelmondata. Rövidített változata a mai napig az altisztképzés hitvallása, amelynek aktualitása várhatóan a következő évszázadra is fennmarad. Van különbség a legénységi, a tiszti vagy éppen az altiszti hivatástudat között? Alapvetően nemleges a válasz, de feladatuk és felelősségeik tekintetében vannak különbségek. A tanulmány körbejárja az altisztek hivatásának legfontosabb kérdéskörét és azok erkölcsi és etikai, morális jellemzőit, múltbeli visszatekintésben és a jelenben. Hangsúlyt helyez a legfontosabb kompetenciák megfogalmazására.

Kulcsszavak: hivatás, altiszt, érték, kompetencia, erény

Abstract

“Strong will overcomes all obstacles, strong will comes from strong faith.” This is the motto of the Royal Hungarian Jutasi Honvéd Military Academy. Its abbreviated version is still the credo of NCO training today, and hopefully it will remain relevant for the next century. Is there a difference between being a corporal, non-commissioned officer, or

¹ Hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, e-mail: tothne.gergi.bodor.ernesztina@stud.uni-nke.hu

² A Szentesi 48-as Népkör 1871. szeptember 24-én tartott zászlóavatásán volt látható, hallható először az ott bemutatott új zászlón szereplő jelmondat, amely az átélt és a várható küzdelmekre utalt.

an officer? The answer is certainly not in principle, but there are differences in their duties and responsibilities. This paper examines the most important aspects of the NCO profession and its moral and ethical characteristics, both past and present. The main responsibilities are outlined.

Keywords: profession, NCO (non-commissioned officer), value, competence, virtue

Bevezetés

A jelen altisztjeiről szóló hazai szakirodalom hiányos. Számos publikáció készült a tisztekről, katonai hivatásról, azok értékeiről, erényeiről, azonban az altisztekre vonatkozóan kevés magyar nyelvű anyag érhető el. Nemzetközi szinten jelentősen több, nagyobb volumenű kutatás foglalkozik a tiszthelyettesekkel. Így a tanulmányom azért is fontos, mert az altisztekre és az általuk képviselt értékekre nagyobb figyelmet kell fordítani, ahogy azt akár az Amerikai Egyesült Államokban vagy más NATO-tagállamban teszik.

A jutasi altisztképzés történelmi hagyományai és alapításának 100 éves jubileuma kapcsán számos kutatás zajlott és zajlik jelenleg is. A ma altisztjének értékei, erényei, feladatköre és kompetenciái is olyan jelentőségűek, hogy azokat napjainkban is kutatni érdemes. Jelen tanulmányban ismertetem a jutasi altisztekre vonatkozó kompetenciákat, képességeket, és ezt a jelen altisztképzésével fogom összehasonlítani. Miben változott 100 év alatt az altisztképzés Magyarországon? Vizsgálom a kérdésre adható válaszokat, és feltárom, hogy mely területeket érinti a legmélyebben a változás.

„Gerinc, ami tart, hit, amely támaszt nyújt, múlt, amely erőt ad”³

Leginkább az amerikai hadseregben használják azt a kifejezést, hogy az altiszt/tiszthelyettes a hadsereg gerince. 1921-ben az altisztek kapcsán megfogalmazták: a „hasznavehető hivatásos altiszti kar képezi a hadsereg gerincét”.⁴ Vannak kollégák, akik szerint a fenti gondolat nem helyes, mivel a gerinc szilárd és törhetetlen váz. Nem tudnak azonosulni azzal, hogy az altiszt merev és kevésbé flexibilis katona. Mégis, miért mondhatják, hogy ők a hadsereg gerince? Ha az anatómiát vesszük figyelembe, akkor a gerincnek tartó és stabilizáló szerepe van. Egyrészt statikus feladatot lát el, hiszen a törzs szilárd vázát képezi. Ugyanakkor dinamikus funkciót is betölt, hiszen a törzsmozgások csak általa valósulhatnak meg. Az emberi gerinc kettős S alakú görbülete egyrészt hajlékony, másrészt rendkívül ellenálló még a túlzott terhelésnél is. Ha a szó átvitt vagy legszorosabb értelmezését veszem, akkor ez a jelző tökéletesen illik az altisztekre. Dinamikusak, hiszen mozgatják és irányítják a saját szakaszaikat, rajjaikat, és a hadseregben belül az állományra is hatással vannak. Másrészt az utolsó szálig tartják magukat a veszéllyel szemben. Hihetetlenül szívósak és példamutatók.

³ LÁZIN 2014.

⁴ Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban: HL.) Honvédelmi Miniszter (HM) iratai, 6.771/Eln.10-1921., 1921/1211. doboz.

Képesnek kell lenniük kisebb alegységek irányítására is. „Az altisztek rendkívül fontos részei a rendszernek, hiszen összekötő kapcsot jelentenek a tisztek és a legénységi állomány között.”⁵ Ez a szerepkör felelősséget, fegyelmet és megfelelő szakmaiságot vár el tőlük. Hivatásuk iránt elkötelezettek:

„Ha a hadsereget az emberi testhez hasonlítjuk és az agy szerepét a tisztikarnak, a test szerepét a legénységnek juttatjuk, akkor az altisztekre az idegrendszer fontos hivatásának betöltése hárul, hogy az agynak minden akaratát a test legkisebb részecskéjébe átültesse és a test minden érzését, a testet ért belső és külső behatásokat az aggyal közölje.”⁶

A katonai értékek és a hivatástudat tradicionális alapokon nyugszanak, és példaértékűek a társadalom civil tagjai számára is. A klasszikusként emlegetett jogi, papi, orvosi hivatások mellett a közszolgálati feladatot ellátók esetén is nagybetűs hivatásról és hivatástudatról beszélhetünk.

A hivatásról dióhéjban

A *Magyar értelmező kéziszótár* a *hivatás* szóra a következő definíciót adja: „Valamely feladat elvégzése iránt vagy valamely munkakör, pálya, foglalkozás iránt érzett hajlam, vonzódás vagy valamire való rátermettség, elhivatottság.”⁷ Amennyiben lenne saját szótáram, abban ez szerepelne: Olyan tevékenység, küldetés, amelyben megtaláljuk legmélyebb önmagunk, amelynek végzése közben elégedettséget és örömet érzünk, miközben tevékenységünkkel képesek vagyunk pozitív hatással lenni környezetünkre. Amikor önmegvalósításunk másokért teljeseedik ki.

Természetesen ennél sokkal mélyebbre ásva több aspektusból is értelmezhető, vallási és világi oldalról megvizsgálva több dolgot lehet figyelembe venni. A latin *vocatio* (elhivatottság, elhívás) szóból ered, bibliai, vallási eredetű fogalom, amely a későbbiekben kapott világi jelentést.

Az ókorban – Szókratész felogása szerint – az válik valódi vezetővé, aki lelkiismereti meggyőződésből más emberek szolgálatával járó vezetőnek szánja magát, akkor a vezetettek szolgálatát a hivatásává kell hogy váljon.

A középkori hivatásfogalom szerint a hivatás az emberi boldogság elérésének az egyik eszköze volt, amelyben az emberi törekvések mellett Istennek is meghatározó szerepe van.⁸

A reformáció időszakában a hivatás fogalmát újragondolták: a boldogság kérdésköre továbbra is központi elem maradt, azonban annak forrását elsősorban Isten elhívásában látták, nem pedig az egyéni törekvésekben:

„Az olyan reformátorok véleménye szerint, mint Luther és Kálvin, a megváltáshoz és a boldogsághoz vezető hivatás nem csupán Isten közvetlen szolgálatával érhető el,

⁵ LÁZIN 2014.

⁶ HL, HM 21.938/Eln.35-1919.

⁷ JUHÁSZ-SZŐKE 1980: 551.

⁸ BODA 2018: 136–138.

hanem közvetett módon is, ha valaki a mindennapi munkája és a családi élete során keresztényi életet él.”⁹

Az Istentől kapott elhívásban végzett munka nem csupán napi nyolc óra feladatellátásban merül ki, hanem az őt szolgáló cselekvéssé válik, etikai, erkölcsi és vallásos dimenziót adva neki. Luther szerint a hivatás nem csupán vallási szolgálatot jelent, hanem minden olyan tevékenységet, amelyet Isten dicsőségére végzünk. Ez magában foglalja a mindennapi munkát, a családi életet és a társadalmi szerepeket is. A boldogság elérését Luther nem a világi javakban vagy a szerzetesi életformában látta, hanem abban, hogy az ember hűségesen teljesíti hivatását, és így Isten akaratát követi. Minden hivatásban szolgálhatunk Istennek, ha a munkánkat szeretettel és odaadással végezzük. A kovács, a szabó vagy a paraszt munkája ugyanolyan értékes Isten előtt, mint az egyházi hivataloké. Isten szorgalmat és hűséget kíván minden hivatásban, mert aki a kicsiny dolgokban hanyag, az hanyag a nagyokban is.¹⁰

„A katona hivatását is férfias szemekkel kell nézni, hogy miért öldököl és akkor be fog bizonyosodni, hogy a katona hivatala egymagában véve isteni hivatal, amely épp oly szükséges és hasznos az emberiségnek, akár az evés, ivás vagy más cselekvés.”¹¹

Napjainkban a fogalmat a foglalkozás köré építik. Azon személyekre vonatkoztatjuk, akik munkájukat elhivatottságból, az alkotás vágyától vezérelve, elhivatottan végzik. A hivatás már nem Isten, hanem a közjó szolgálata.¹²

Kinek mit jelent ma a hivatás? Ahányan vagyunk, annyiféle megfogalmazás létezik:

- „Több mint munka, egy életre szóló küldetés. A hivatás betöltése nemcsak személyes elégedettséget nyújt, hanem lehetőséget ad arra is, hogy pozitív hatással legyünk másokra és a társadalomra.”
- „Nem csupán lenni, hanem létezni. Létezni: azzá lenni, amire teremtettek, a küldetésed megvalósítani; amire képes vagy, megtedd; ami lehetsz, természeted szerint azzá légy. Mindegy, hogy asztalos vagy akár tanító, orvos, pilóta. A munkád lehet a hivatásod, de lehet csupán öncél, valamint alacsonyabb rendű feladatoknak, a vegetáció parancsának kiszolgálója. Az egzisztencia parancsának, a túlélés kötelességének a teljesítése sem mellőzhető, nem egyszerű, és a megoldás megvalósítása sokszor tiszteletet érdemel.”
- „Azonosulni egy foglalkozás szellemiségével, elköteleződve elfogadni szabályait, etikai előírásait, brandjét, és szükség esetén előtérbe helyezni a szervezeti érdeket az egyéniéssel szemben. Hivatástudattal képesek vagyunk nemet mondani a szellemiségétől eltérő cselekedeteknek minden körülmény között. Ha kell, erős akaráttal teljesíteni a hivatásból adódó feladatokat.”
- „A munka elvégzésén túl hozzátenni valamit az élethez. Adni valamit. Értelmet, célt, magasabb szellemiséget találni a munkában. Teremtő módon adni munka révén.”

⁹ BODA 2018: 137.

¹⁰ LUTHER 2014: 520–521.

¹¹ LUTHER 1910: 9.

¹² BODA 2018.

A *hivatás* szót körbeírók¹³ az élet különböző területein dolgoznak, mégis ugyanazon az érzelemfonalon, hatásmechanizmuson keresztül látják a hivatás fogalmát: olyan erkölcsi tevékenységként, amely mély elköteleződéssel jár, és örömforrásként élük meg.

Miben különbözik ez a nézőpont a középkoritól? A választás lehetőségében és saját döntésünkben:

„XI. Pius enciklikája egyesíti magában a korábbi hivatásfogalmak néhány jellemzőjét – a hivatást gyakorló odaadását, belső elköteleződését (azaz a biblikus fogalomban a lelkiséget) és a gyakorlatban való – sikerességet (mint a protestáns fogalomnál) –, és új elemeket is megfogalmaz. Az új elemek közé tartozik az, hogy a hivatás a közjó szolgálata valamilyen társadalmi szerepen keresztül és hogy a hivatásrend egy speciális közösséget alkot a társadalmon belül, amelyre speciális erkölcsi értékek jellemzők.”¹⁴

Ezen hivatásrendek folyamatosan felértékelődnek, amit a társadalomtudomány, a biztonságpolitikai helyzet, a technológiai és a tudományos fejlődés is elősegít:

„A hivatásrendek az egy társadalmi funkciót ellátó szakmát gyakorlókat tömörítik egy csoportba, legyenek akár munkavállalók, akár munkaadók. [...] a társadalomnak szüksége van hivatásrendekre, mivel az állam csak a hivatásrendek közvetítésével képes irányítani a gazdaság és a társadalom működését.”¹⁵

Ilyen hivatásrendekbe tartozók lehetnek például orvosok, egészségügyi dolgozók, katonák, rendőrök, papok, jogászok, ügyvédek, bírók, pedagógusok stb.

A közszolgálati hivatásrend és azon belül a katonai hivatást választók körében a katonai etikai kódex ad iránymutatást a követelmények, elvárások, erkölcsi és etikai értékek tekintetében. Ezek betartása kötelező érvényű mindenki számára.

Az altiszti hivatás és annak értékei

A katonai szerep meghatározó volt, ám konkrét katonai hivatásról Luther Márton *A katonai hivatásról* című írásában olvashatunk:

„A hivatásos katona szolgálata – állományba vétele pillanatától – élete végéig tart. Nyugállományba vonulásakor, az obsit megkapásától, csak az állománykategória, a pályához való kapcsolódás viszonya változik meg: elköszön az aktív pályától.”¹⁶

¹³ Fókuszcsoporthoz interjúknál adott válaszok. 2025. január 21-én beszélgettem a Magyar Honvédség Altiszti Akadémia belső kommunikációs tréningjén az Acélkocka nevű képzés résztvevőivel.

¹⁴ BODA 2018: 140.

¹⁵ BODA 2018: 139–140.

¹⁶ Kovács Imre nyitóbeszéde az MH Budapesti Nyugállományúak Klubja 50. évfordulójának ünnepi közgyűlésén.

„Ha a katona fogalma ma már nem a néhány hetes kiképzés során »előállítható« harctéri harcost jelenti, hanem a magasan és sokoldalúan képzett, s foglalkozását életprogramnak tekintő szakembert, akkor katonának lenni ma foglalkozás vagy hivatás?”¹⁷

Ahhoz, hogy korrekt választ tudjunk adni a fenti kérdésre, többféle aspektusból kell azt megvizsgáljunk:

- Milyen anyagi-erkölcsi megbecsülést kap a katona szolgálataiért?
- A hivatástudatot tradicionális értékekkel vagy a mai gyakorlatias értékekkel nézzük?
- A katona mint hivatás besorolható a klasszikus hivatásrendek közé (jogász, orvos, pap)?
- Munkaidő, munkakeret, munkaforma, elköteleződés – ezek mennyire befolyásoló tényezők?
- Milyen szerepet játszanak a speciális katonai értékek a szervezeti integritás fenntartásában? Fontos hinni abban, hogy minden altiszt, aki a Magyar Honvédségben szolgál, hivatásként tekint feladatára. Hivatásukat és a rájuk háruló kötelezettségeket önként vállalják, így a példamutatás alapvető elvárás irányukba. Beosztottjaikról gondoskodnak, fejlesztik egyéniségüket, tisztelik az emberi méltóságot, és erkölcsi nevelőmunkát végeznek.

Felmerül a kérdés: vajon az altiszti hivatástudat önálló ethoszként jelenik meg, vagy csupán a katonai hivatástudat sajátos megnyilvánulási formája?

Nemzetközi kitekintés

A hivatásos katonai szolgálat a legtöbb modern hadseregben nem csupán foglalkozás, hanem önálló hivatás, amelyhez saját értékrend és normarendszer tartozik. A katonai hivatástudat fogalmát Samuel P. Huntington óta a szakirodalom elsősorban a társadalommal szembeni felelősség, a szakmai kompetencia és az erkölcsi önkorlátozás összekapcsolásával írja le. Huntington a hivatást sajátos elhivatottsággént értelmezi, amelynek különlegességét a speciális szaktudás, a felelősségvállalás és a testületi jelleg együttesen adja. E szaktudás megszerzése célzott szakképzés keretében történik, amely során a hivatás gyakorlásához szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítása mellett a hivatásra nevelés hangsúlyosabb szerepet kap. Snider megfogalmazásában a hivatás lényege nem a bürokratikus engedelmesség, hanem az, hogy a tagjai küldetéstudattal, belső értékek és etika alapján dolgozzanak. Ezekhez szorosan kapcsolódik a szakértelem, a becsület, az áldozat- és a felelősségvállalás, a tisztességes szolgálat és az ezekből következő belső motiváció. Nem konkrétan a hivatástudat kifejezést használja, hanem az *army professiont*. Továbbá felhívja a figyelmet, hogy a katonai hivatás nem állandó, hanem folyamatos reflexiót és önértelmezést igényel.¹⁸

¹⁷ Himmer Péternek 2006-ban, a *Katonai hivatás a XXI. században* című konferencián elhangzott gondolata.

¹⁸ SNIDER 2015: 39–51.

A nemzetközi szakirodalom és a különböző nemzeti doktrínák alapján elmondható, hogy a hadseregek nem választják teljesen külön a katonai és az altiszti hivatástudatot. A katonai ethosz (honvédő elkötelezettség, fegyelem, becsület, önfeláldozás) egységes, minden rendfokozatra érvényes. Az altisztek esetében azonban a hivatástudat specifikus formát ölt: hangsúlyosabb a közvetlen vezetés, a példamutatás és a kiképzési felelősség.

Az Egyesült Államok hadseregében az *army ethic* adja a katonai hivatás közös erkölcsi keretét, amelyet az *ADP 1 – The Army Profession* foglal rendszerbe. Ezen belül az altisztek hivatástudatát az *NCO Creed* és az *NCO Guide* konkretizálja. A 2025-ben kiadott *Enlisted Force Structure (Brown Book)* az amerikai légierő dokumentuma külön fejezetben tárgyalja az *enlisted profession of arms* kérdéskörét, és ezzel az altiszti-legénységi identitást a katonai erkölcs részeként értelmezi.

A brit hadsereg *Values and Standards* című dokumentuma (2015, 2020) egységes értékrendet fogalmaz meg (bátorság, fegyelem, tisztesség, lojalitás, tisztelet és önzetlenség). Az altisztek hivatástudata ebből származik, és a vezetési doktrínákban jelenik meg, ahol az altisztek példamutatása és a katonák kiképzése központi jelentőségű.

A Kanadai Fegyveres Erők 2022-ben adta ki a *CAF Ethos: Trusted to Serve* című dokumentumot, amely a teljes haderőre vonatkozó érték- és normakeretet határozza meg, illetve külön kitér a *non-commissioned members* (NCM) felelősségére, hangsúlyozva a közvetlen vezetés, a gondoskodás és a fegyelmi kultúra fenntartását.

A Bundeswehrben az *Innere Führung* koncepciója adja a hivatás etikai alapját, amely a katonát azon elv mentén határozza meg, hogy ő állampolgár egyenruhában. Az altisztekre nézve ebből az következik, hogy a kiképzésben, a nevelésben és a mindennapi vezetésben rendkívül fontos szerepet töltenek be, de nincs külön altiszti erkölcsi, hivatástudattal kapcsolatos dokumentum.

A NATO *NCO Guidelines* és az *NCO Development Strategy* szövetségi szinten rögzíti az altiszti kar fejlesztési irányait. A dokumentumok az egységes katonai hivatástudat keretében az altiszteket a vezetés, a kiképzés, a szakmai kompetencia és a szövetséges együttműködés letéteményeseinek tekintik.

A jutasi altisztek 1924-ben

A tanulmányom elején már hivatkoztam az altiszti jelmondatra, amelynek tartalmi értelmezése megkérdőjelezhetetlen, és amely méltán mutat példát a jelen és jövő altisztjeinek.

Az 1924. május 20-án kiadott rendelet¹⁹ határozott egy új altisztképző és nevelőintézet felállításáról.

„Kormányzó Úr Ó Főméltósága folyó évi VI/14-én kelt magas elhatározásával hozzájárult ahhoz, hogy a m. kir. honvédség altiszti karában beálló fogyatékok pótlására megfelelő sarjadék altisztképző- és nevelőintézetben neveltessék.”²⁰

¹⁹ Honvédelmi Minisztérium 1924.

²⁰ Honvédelmi Minisztérium 1924.

1924 októberében indult az első képzés a Magyar Királyi Jutasi Honvéd Altisztképző és Nevelőintézetben, ahol a kiképzendők kezdetben négy, később két évig tanultak. A jutasi iskola az altisztképzés *alma matere*. Húsz év kiemelkedő oktatás és eredményes képzés egy olyan időszakban, amikor a Nemzeti Hadsereg átszervezése és újragondolása prioritást kapott. Az I. világháborút lezáró békekötés és a második világhégés közötti két évtized mély nyomokat hagyott a hadsereg történetében. A világháború tapasztalatait beépítve egy új, jól szervezett, precíz kiképzési tervvel rendelkező, pénzügyileg támogatott és erkölcsileg kifogástalan altisztképzés indult. A növendékek olyan tantárgyakat is tanultak, amelyekkel a mai kiképzendők nem találkozhatnak. A harcászati oktatás mellett szépírási, illetlment, általános pedagógiai ismeretek, csapatpedagógia és vezetőképzés is volt. Az jól érzékelhető, hogy az itt képzett altisztek rendelkeztek azokkal a kompetenciákkal, amelyekkel kiváló vezetőkkel válhattak. Fontos cél volt, hogy a végzett altiszti kar társadalmilag is egyéget alkosszon. Egy-egy oktatási intézmény hírneve nagyban függ annak szellemiségétől, eredményeitől, az ott végzettek sikerességétől. Az egykori altisztképző intézetben végzettek számtalan kitüntetéssel büszkélkedhetnek, többen a Magyar Arany Vitézségi Érmét is megkapták. Méltán lehetünk büszkék a jutasi hagyományokra, mert noha szigorúak és néhol kegyetlenek voltak, itt az altiszti hivatás legmagasabb szintjét művelték. A belépni kívánó növendékek felvételi követelményei 1924-ben a következők voltak:

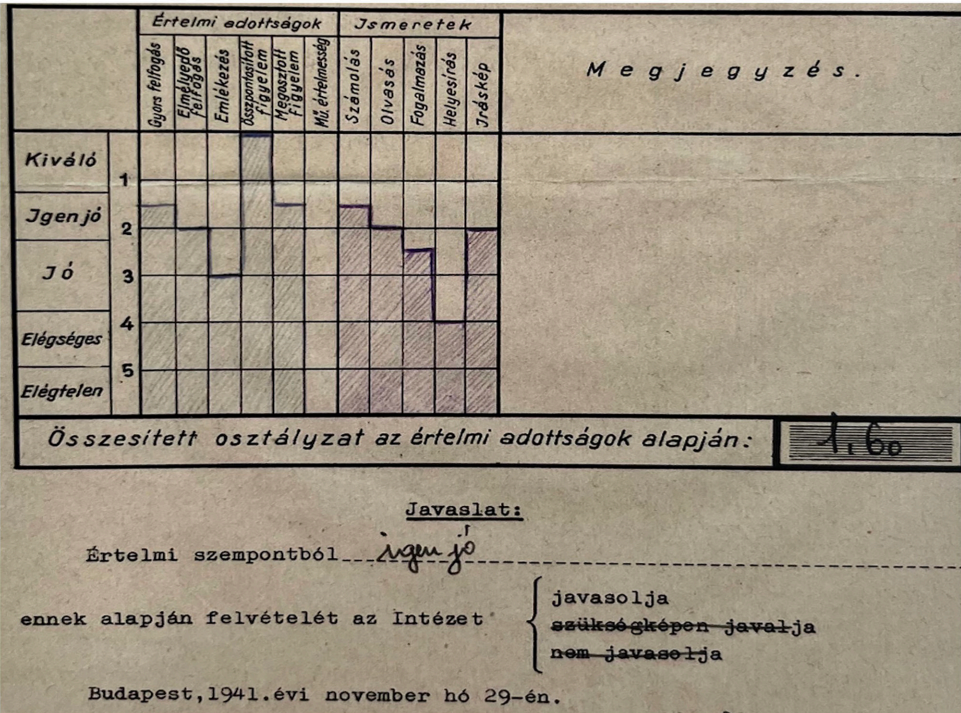
- 14. életévüket betöltötték, de még nem érték el a 18-at;
- 6 elemi vagy 2 polgári iskolai végzettség;
- kifogástalan erkölcsi magaviselet;
- a testi alkalmassági és a felvételi vizsgán megfelel;
- törvényes gyám hozzájárulása, hogy az iskola végeztével 12 év katonai szolgálatot vállal.

A belépni kívánó jelölt leginkább elvárt alaptulajdonságai/kompetenciái 1924-ben:

- szilárd jellem;
- alázat;
- határozottság, vezetői képességek (tudjon parancsolni és követelni);
- kitartás.

„Legyen erős lelkű. A leghevesebb rázkódtatások közepette se veszítse el lelkierejét; válságos pillanatokban és helyzetekben önuralmát tartsa meg, hogy biztosítva legyen az értelem működése; tettereje erőlyesen nyilvánuljon meg.”²¹

²¹ SZABÓ 1935: 76–77.

1. ábra: Képességi grafikon az iskolába felvételre pályázók részére, 1941

Forrás: ILLÉSFALVI 2024: 209

A altiszti utánpótlás kiválasztásának szempontrendszerét jól tükrözi az 1941-ben készült képességi grafikon (1. ábra), amely az M. kir. honvéd Képességvizsgáló Intézet által alkalmazott értékelési elveket mutatja be.

Az altiszti kar feladata 1924-ben:

- önálló alkotómunka saját hatáskörön belül;
- tisztikar helyettesítése;
- szervező, összefogó, összetartó, ellenőrző munka a tisztikar utasításai szerint;
- a tisztikar és a legénységi állomány közötti kapcsolat fenntartása (bizonyos hídszerep);
- a bajtársiasság erejének kialakítása;
- társadalmi egységbe összeforva a polgárság hasonló rétegeiben a honvédség érdekeit képviselje, és az együttműködést a haza érdekében megalapozza.

Hosszúfaludi János őrmester gondolatai hozzák a legközelebb az olvasóhoz, hogy milyen kötelezettségei voltak igazán a jutasi altisztnek:

„Teljesítsd híven kötelességedet, keress módot arra, hogy ennek a tőled várható legnagyobb alapossággal eleget tegyél. Vigyázva őrködj a magad és alárendeltjeid fegyelmére, szítasd

a harcos, bátor szellemet, a kemény helytállást, a legjobb katonatudásod szerint, magyar katonához méltó becsülettel és jókedvvel hazánk és minden magyar boldogságára.”²²

Acélkocka-altisztek 2024-ben

A NATO 2014-ben kiadott ajánlását (*Non-Commissioned Officer Professional Military Education Reference Curriculum*) figyelembe véve 2019-től új alapokra helyezték az altisztképzést. Acélkocka néven nagy létszámú felvételt biztosítottak az altiszti állományba.²³ A képzés helyszíne Szentendre, az Altiszti Akadémia. Az Akadémiára nagy számban érkeznek a polgári életből fiatalok, akik 10 hónapos képzési időszakot követően jutnak el az őrmester rendfokozatig. Az Acélkocka elnevezésű képzésbe becsatlakozhatnak a Magyar Honvédség aktív, szerződéses legénységi állományában szolgáló katonák is. Jelen tanulmány kizárólag a civil életből érkező altisztjelöltek képzésre vonatkozó feltételeket vizsgálja. A képzés elvégzését követően altisztként folytatják tovább katonai szolgálatukat.

A belépni kívánó altisztjelölt felvételi követelményei:

- érettségi bizonyítvány;
- magyar állampolgárság;
- állandó belföldi vagy ideiglenes tartózkodási hely;
- cselekvőképesség;
- alkalmas minősítés megszerzése a Magyar Honvédség fizikai, pszichológiai és egészségügyi vizsgálatán;
- erkölcsi bizonyítvány.

Az Akadémiára érkező jelöltek orientációs beszélgetéseken vesznek részt. A felvételi eljárásban a bizottság törekszik kompetenciaalapú kérdések felvetésére. Az elmúlt öt év tapasztalata alapján azok fejezik be sikeresen a képzést, akik a kognitív, szociális, személyes és a pálya iránti elkötelezettséget célzó kérdésekre olyan válaszokat adnak, amelyek a kiképzők számára értelmezhetők és validak. Ennek megfelelően leginkább azokat a jelölteket keressük, akikben megvannak azon alapkompenciák, amelyekkel nagy valószínűséggel sikeres záróvizsgát tesznek, és azzal őrmesteri rendfokozatot szereznek.

Belépni kívánó jelölt leginkább elvárt alapkompenciái:

- alkalmazkodás, fegyelem;
- szabálykövetés;
- kölcsönös bizalom és segítségnyújtás;
- kommunikációs készség;
- pozitív hozzáállás a tanuláshoz.

²² ILLÉSFALVI 2024: 11.

²³ A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény (Hvt.) 19. § (1) bekezdés b) pontja alapján a honvéd altisztjelölt-állomány létszámát 250 főben állapítja meg.

Az altiszti kar feladata napjainkban

Ennek a tanulmánynak a keretei szűkek lennének, ha szeretnénk felsorolni a jelen altisztjeinek feladatait. Sokrétű feladatot látnak el, ami nemcsak abban mutatkozik meg, hogy milyen beosztásban (harcászati, támogató vagy kiszolgáló) dolgoznak, hanem abban is, hogy milyen fegyvernemnél, illetve mely szakcsapatnál szolgálnak.

A legfontosabb mégis az, hogy az altiszt professzionálisan tudja ellátni szakfeladatait, képes legyen a beosztott állományát vezetni, a feladatokat végrehajtani és végrehajthatni.

Ez különbözteti meg a tiszt állománytól, hiszen a tisztek terveznek, stratégiai döntéseket hoznak, míg az altisztek azokat végrehajtják és végrehajtatják. Ők a gyakorlat mesterei.

Mennyiben és miben változtak a követelmények az elmúlt 100 évben? Az életkori behatárolás és az iskolai végzettség. Azonban tudatában kell lennünk annak, hogy 1924-ben, az I. világháborút követő időszakban, az elemi iskola hat osztályának vagy a polgári iskola két osztályának elvégzése már számottevő iskolai végzettségnek minősült. A 20. század későbbi időszakában alapkövetelménnyé váló érettségi bizonyítvány közel azonos elvárást jelent. Az életkor csak egy szám, szokták mondani. Az érettség, a felelősségvállalás, a tudatosság és az erkölcsi tisztaság olyan kompetenciák, amelyeket nem egyértelműen az életkor befolyásol. Márpedig az altiszti beosztáshoz a felsoroltak elengedhetetlenek. Az altiszti hivatás fontossága megnőtt. Vezetői, kiképzői és nevelői feladatokban mutatkozik meg a szerepe.

A név kötelez?

Mi jellemezte a jutasi altiszteket? Mitől váltak méltán híressé vagy éppen hírhedtté? Egyrészt attól a hivatástudattól, amit képviseltek. Szabálykövetés, katonás fellépés, fegyelmezettség. Másrészt „ezek a tiszthelyettesek a fronton inkább meghaltak, de egyetlen egy katonájukat sem hagyták ott. Képesek voltak a lövészárokból kimászni sebesült társaikért. A magyar baka öbennük látta az apját.”²⁴ A jutasi altisztekre jellemző volt a kemény, katonás elvárás, amellyel a jellemformálás és a hagyományos értékek átadása volt a cél. Háborús időszakban kiemelkedtek önfeláldozásukkal és helytállásukkal a haza védelme érdekében. Továbbá ismertek voltak nyers modorukról, néhol kegyetlen bánásmódjukról, a szitkozódásaikról. Két kép, két ellentétes nézet. Egy biztosan elmondható, hogy kiváló munkát végeztek.

A fizikai állóképesség alapvető feltétele volt a képzésnek. Az altisztnek bírnia kellett a hideget, a meleget és a nélkülözést is. A vallási nevelést elsődleges feladatnak tekintették, a vasárnapi istentisztelet kötelező jellegű volt mindenki számára. Az erős hit így nemcsak a jelmondatban, hanem a tettekben is megmutatkozott. A bajtársiasság, a másik támogatása és az egymásért való küzdés összekovácsolta az itt tanult növendékeket.

²⁴ HALMOS 2024.

Az iskolába kizárólag 15–17 éves fiúkat vettek fel. Az 1924-es Pályázati Hirdetmény az altisztnevelés célját a következőképpen határozta meg: „a katonai szolgálat terén gyakorlati és elméleti kiképzés – az általános műveltség terén elméleti kiképzés révén biztos alap megteremtése ahhoz, hogy a növendékekből igen jól használható, derék csapataltisztek váljanak, és idővel a honvédség közigazgatásában mint tisztviselők is alkalmazhatók legyenek. A hazafias és valláserkölcszi alapon való nevelésre különös gond fordítatik.”²⁵

Az Acélkocka-altiszt jellemzői

Vezetők a vezetésben. Életkritikus döntéseket kell hozniuk, és céltudatosan cselekedniük. A közös értékek, az erős kötelék és az együtt átélt megpróbáltatások által válnak eggyé, hogy a legnehezebb körülmények között is helyesen cselekedjenek. Bajtársaknak tekintik egymást. Képesek a tisztek parancsait teljesíteni és beosztottaikat vezetni. Alapvető kötelességük a haza védelme, a nemzet szolgálata akár az év 365 napján. Ahhoz, hogy igazán megértsük, mit is jelent altisztnek lenni, ismerjük meg hitvallásukat:

„Honvéd Altiszt vagyok, Hazám védelmezője!

Erős hittel, erős akarral szolgálom Nemzetem, mert az erős akarat minden akadályt legyőz, erős akarat, csak erős hitből fakad!

Tudatában vagyok, hogy a Hazám iránti elkötelezett szolgálat céljai nagyobbak egyetlen személy érdekeinél. Ha a szolgálat megköveteli, életem áldozom Hazámért.

Altisztként Magyarország és a magyar nemzet, a Honvédség és alárendeltjeim érdekeit a sajátom elé helyezem. Úgy teljesítem a kötelességem, hogy nem gondolok elismerésre és haszonszerzésre.

Bátran szembenézek a szolgálatomból adódó kihívásokkal, veszélyekkel és viszontagságokkal, legyenek azok fizikai, lelki vagy erkölcsi természetűek. Tudatában vagyok, hogy a bátorság adja azt az erőt, amelytől a harci szellem függ.

Személyes bátorságom úgy építem, hogy nap mint nap kiállok azokért az értékekért, melyekről tudom, hogy tisztetreméltóak, és azok szerint cselekszem. Mindig és minden körülmények között lojális vagyok társaimhoz, parancsnokaimhoz és szolgálatom céljaihoz.

Tudatában vagyok, hogy a Nemzet és a Magyar Honvédség számít elkötelezett szolgálatomra. Küzdök minden olyan esemény, eszme és irányvonal ellen, ami kompromittálja Hazámat, a Magyar Honvédséget, bajtársaimat, parancsnokaimat. Szolgálatomat minden időben pártpolitikától függetlenül, a Nemzet egészének javára végzem.

Altisztként hivatásom mestere vagyok. Személyes ambícióimat, tudásomat és időmet arra használom, hogy szakterületemen minél képzetesebb és hatékonyabb legyek. Töreksem a folyamatos fejlődésre, az új eljárások elsajátítására. Az előírásokat, szabályzatokat következetesen betartom és betartatom.

Elfogadom és tiszteltem a magyar és az egyetemes kultúra örökségét, a történelmi múltat, a katonahagyományokat és az ezeket megjelenítő jelképeket.

Soha nem feledem, hogy Hazám védelmezője vagyok, Honvéd Altiszt!”²⁶

²⁵ Honvédelmi Minisztérium 1924.

²⁶ Az altiszt hitvallás az altisztek legfontosabb esküje, amely iránytűként szolgál a pályájuk teljes időtartamára. Lásd BEREK et al. 2019: 8.

Altiszti hivatáselemek, értékek és kompetenciák

Minden hivatás rendelkezik rá jellemző elemekkel. A meghatározó hivatáselemek elsajátításával felhatalmazást kapunk feladatunk ellátására. Ilyen hivatáselem a szakmai elmélet, a társadalmi felelősség, az etikai kódex, a kultúra.²⁷

Boda Mihály szerint a hivatáselemek tekintetében a régi és az új elemek együtt alkotják a modern hivatások olyan fontosabb jellemzőit, mint a belső elköteleződés, a közjó szolgálata valamilyen társadalmi szerep ellátásán keresztül, a monopolisztikus és a közösségi jelleg, a speciális szakmai tudás, illetve speciális erkölcsi és morális értékek.

Ha visszatekintünk az 1924–1945 közötti jutasi altisztképzőre, és összevetjük a napjainkban folyó szentendrei Altiszti Akadémián folyó altisztképzéssel, akkor sok hasonlóságot felfedezhetünk. Az alapértékek, a szakmai tudás megszerzése, a vezetői attitűdök elsajátítása nem sokban különböznek. Ma a végzett őrmestereknek ugyanúgy hivatásuknak kell tekinteniük a katonai szolgálatukat, mint a harmincas években nevelkedetteknek. Ebben nem szabad változnia sem az altiszti, sem a tiszt, sem a katonai hitvallásnak.

A gyakorlati foglalkozások szervezeti levezetése mellett tantárgyi különbözőségek is megmutatkoznak a jutasi altisztjelöltek és a jelenlegi Acélkockában részt vevők képzése között. Az akkori iskolai rendszerben tanulók sokkal mélyebb és sokoldalúbb, a kornak jobban megfelelő elemeket sajátítottak el. A ma altisztjelöltjei az Acélkocka tanfolyamrendszerű képzésében tanulják meg a jelenkor feladataihoz társuló ismeretanyagot.

A legfontosabb altiszti értékeket már a képzés első napján meg kell ismerniük, és ezek mentén szükséges fejlődniük és működniük. Az altiszti hivatás alapját képező értékeket és azok tartalmi elemeit az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat: Altiszti hitvallás, altiszti értékek

Elkötelezettség	A honvéd altiszt Magyarországot, a honvédség és alárendeltjei érdekeit a sajátja elé helyezi. Egyazon elkötelezettség mentén végezze szolgálatát, a szükséges ideig kitarson, és folyamatosan vizsgálja azt, hogy miképpen tud hozzájárulni az erőfeszítéseivel.
Bátorság	A honvéd altiszt szembenéz a kihívásokkal, veszélyekkel és viszontagságokkal, legyenek azok fizikai, lelki vagy erkölcsi természetűek.
Lojalitás	A honvéd altiszt lojális társaihoz, parancsnokaihoz és a katonai szolgálathoz.
Szakértelem	A honvéd altiszt hivatásának mestere. Személyes ambícióit, tudását, idejét arra használja, hogy szakterületén minél képzetesebb és hatékonyabb legyen. Törekszik a folyamatos fejlődésre, az új eljárások elsajátítására.

²⁷ GREENWOOD 1957: 45–55.

Fegyelem	A honvéd altiszt tudja, ahhoz, hogy a Magyar Honvédség sikeresen hajtsa végre feladatait, a benne szolgáló állományok fegyelmeztetnek kell lennie. Ezért minden törvényes parancsot végrehajt és végrehajthat, a szabályokat következetesen betartja és betartatja.
Tisztelet	A honvéd altiszt elfogadja és tiszteli a magyar és az egyetemes kultúra örökségét, a történelmi múltat, a katonahagyományokat és az ezeket megjelenítő jelképeket.

Forrás: a szerző szerkesztése

Kutatásaim során nem találtam olyan egyértelmű irányelvet, amely megfogalmazná az altisztek legfontosabb kompetenciáit. Márpedig azok megléte nélkül nehezen tudunk hivatásunk legjobbjai lenni. A képzés során, reméljük, megtanulják ezeket, de fontos lenne, hogy minél többel már a beérkezéskor rendelkezzenek. Örülünk annak is, ha az igény megvan ezek megtanulására, mivel sajnos kevesekben van meg egyszerre több kompetencia. Az elmúlt öt év tapasztalataira építve, illetve interjúk sokaságával kerestük a választ arra, hogy melyek a jövő altisztjének legfontosabb kompetenciái. A 2. táblázatban az Altishti Akadémia Altisztképző Központ parancsnokának, az Altishti Akadémia parancsnokának és számos kiképzőnek és végzett altisztnek a tapasztalatait gyűjtöttük egy csokorba.

Ezen kompetenciák megléte mellett válhat valaki hiteles és példamutató altisztte. A közel egyéves képzés alatt cél, hogy ezen képességeket megtanulják, elmélyítsék és alkalmazzák. Ha bármelyik képesség hiányzik a leendő altisztből, nem tudja feladatait professzionális módon végezni. Ezért tartjuk fontosnak, hogy olyan elméleti és gyakorlati foglalkozásokon vegyenek részt kiképzendőink, ahol ezeket megszerezhetik és erősíthetik.

2. táblázat: Altisztek alapvető kompetenciái

Feladatorientáltság	Egyértelmű cél és azokhoz köthető feladatok meghatározása, delegálása és ellenőrzése. A feladatok közötti prioritások meghatározása.
Szakmai ismeret	Elméleti tudás és szakmai tapasztalat birtokában van. A munka- és a szervezeti folyamatokat átlátja és azokban magabiztosan tájékozódik.
Vezetői készség, példamutatás	Egysége tevékenységét irányítja, tervezi és ellenőrzi. A feladat ellátásához szükséges erőforrásokat meghatározza, és azok felhasználhatóságát irányítja.
Magabiztosság, terhelhetőség	Saját határainak felismerése. Kiszámítható, a feladatmeghatározás átlátható és egyértelmű. Döntéseiben következetes.
Döntéshozó képesség	A sikeres feladat-végrehajtáshoz szükséges döntéseket átgondolja, meghozza, majd azokat koordinálja.
Felelősségtudat	Az általa meghatározott feladatokért és azok végrehajtásáért, végrehajtatásáért, esetleges megváltoztatásáért – a cél érdekében – vállalja a felelősséget.

Kommunikáció, konfliktuskezelés	Nyílt, őszinte, hiteles kommunikáció szóban és írásban egyaránt. A konfliktushelyzeteket felismeri, és a szervezet érdekeit figyelembe véve hatékonyan megoldja, miközben törekszik az együttműködésre. Kommunikációja határozott, de nem agresszív.
Alkalmazkodóképesség	Rugalmasan alkalmazkodik a folyamatosan változó folyamatokhoz.
Kitartás	Képes legyen hosszabb időn keresztül tevékenykedni egy bizonyos cél érdekében.
Magas stressztűrő képesség	A felmerülő belső és külső problémákat kezeli. Stresszhelyzetben megőrzi érzelmi egyensúlyát, alkalmazkodva az adódó kihívásokhoz.
Rendszerszemlélet	Folyamatokban és rendszerekben való tiszta gondolkodás. Azok összefüggéseinek felismerése, megoldásban gondolkodás.

Forrás: a szerző szerkesztése

Mit ért hivatástudat alatt az a vezető (legmagasabb rendfokozattal rendelkező altiszt), aki a jövő tiszthelyetteseinek képzését irányítja:

„Az altiszti hitvallás inkább egy olyan iránymutatás minden altiszt számára, ami követhető. Olyan értékeket foglal magába, ami hozzájárul ahhoz, hogy az altiszt ne csak egy katona legyen, hanem ízig-vérig katona, aki tudja, érti és képviseli azokat az értékeket, ami segített abban, amivé vált. Ha ezeket el tudja sajátítani, akkor mikor már ránéznek akár a tisztok, akár a beosztottak, akár a civilek, tudják róla, hogy »oh« igen ez ő egy altiszt. Nem véletlenül hangsúlyozom azt a 3 alapvetet (szakmai ismeret, nyelv, fizikai kondíció), ami megadja azt a biztonságot, magabiztosságot (talán enyhe nagyképűséget is), amellyel mind a beosztottak, mind az előjárók, mind pedig akár az ellenséggel szemben is odaállva képesek a céljaikat, feladataikat maximálisan, »elkötelezetten és elhivatottan« végrehajtani.”²⁸

Összegzés

A tanulmány az altiszti (tiszthelyettesi) hivatás múltját és jelenét vizsgálja, középpontban annak erkölcsi-etikai alapjaival és kompetenciáival. Kiindulópontja a Jutasi Altisztképző történelmi öröksége és jelmondata („Erős hit, erős akarat”), amely máig meghatározza az altisztok erkölcsi alapját. A jutasi képzés (1924–1945) magas szintű, karakterformáló nevelést adott (fegyelem, vallásos-erkölcsi alapok, vezetővé nevelés) a tiszthelyetteseknek. A ma altisztjei az Acélkocka-rendszer – a NATO és az MH által meghatározott elvárásokhoz illeszkedve – elsősorban kompetenciaalapú képzéssel készíti fel a jövő őrmestereit. A nemzetközi kitekintés (az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Kanada, Németország, NATO) azt mutatja, hogy az altiszti hivatástudat

²⁸ Zsirus Tamás Ferenc főtörzszászlóssal készült interjú 2024. december 18-án.

a közös katonai hivatástudat része; sajátossága a közvetlen vezetés, a példamutatás és a kiképzési felelősség.

A tanulmány rendszerezi a jelenkori altiszti értékeket és azon alapkompéten-
ciákat, amelyek elengedhetetlenek egy kiváló, feladatát hivatásként megélt altiszt
számára. Habár száz év alatt a bemeneti feltételek és módszerek változtak, a hivatás
lényege nem – az altiszt ma is a hadsereg gerince: a gyakorlat mestere, aki értékeivel
és kompetenciáival példát ad, és biztosítja a csapatok napi működésének minőségét.
A gyakorlatorientáltság, az irányítás és a vezetés mesterei. Hiszem, hogy az ő fel-
adatuk és küldetésük fontossága teret ad annak, hogy a jövőben szélesebb körben is
foglalkozzanak velük, mélyebben megismerjük az altiszteket és az ő szemléletüket.

Felhasznált irodalom

- BALÁZS Géza (2018): A jutasi őrmester. Hadtörténeti-etimológiai nyomozás. *Magyar Nyelvőr*, 142(1), 98–100. Online: <http://nyelvor.c3.hu/period/1421/142108.pdf>
- BEREK Zsolt et al. (2019): *Acélkocka. Pályakezdő altisztek kézikönyve*. Budapest: Zrínyi Kiadó.
- BODA Mihály (2007): A hivatáselméletek és a katonai hivatás. *Hadtudomány*, 17(1), 3–16.
- BODA Mihály (2018): A hivatás és a katonai hivatás története és elemei. *Hadtudomány*, 28(3–4), 135–155. Online: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2018.28.3-4.135>
- FÖLDESI Ferenc (2024): *Erős hit – erős akarat. Magyar Királyi Veszprém-jutasi Honvéd Altisztképző és Nevelőintézet 1924–1944*. Veszprém: Veszprémi Szemle Várostörténeti Közhasznú Alapítvány.
- GREENWOOD, Ernest (1957): *Attributes of a Profession*. Oxford: Oxford University Press.
- HALMOS B. Ágnes (2024): A Jutas altisztek legendája. *Honvédelem.hu*, 2024. április 20. Online: <https://honvedelem.hu/magazin/a-jutasi-altisztek-legendaja.html>
- Honvédelmi Minisztérium (1924): HM 8773/el.1-1924. számú rendelet. Budapest.
- HUNTINGTON, Samuel P. (1957): *A katona és az állam. A civil és a katonai szféra viszonyának elmélete és a politikája*. Budapest: Zrínyi Kiadó – Atlanti Kiadó.
- ILLÉSFALVI Péter (2024): *Jutas 100. Száz arckép a jutasi altisztképzőből*. Budapest: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum – Zrínyi.
- JUHÁSZ József – SZŐKE István (1980): *Magyar értelmező kéziszótár I–II*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- LÁZIN Miklós András (2014): Gerinc, ami tart, hit, amely támaszt nyújt, múlt, amely erőt ad. *Magyar Hírlap*, 2014. július 24. Online: https://magyarhirlap.hu/belfold/Gerinc_ami_tart_hit_amely_tamaszt_nyujt_mult_amely_erot_ad
- LUTHER Márton (1910): A katonai hivatásról. In MASZNYIK Endre (szerk.): *Luther Márton művei*. 5. kötet. Pozsony: Wigand F. K. Könyvnyomdája, 6–7.
- LUTHER Márton (2014): *Luther válogatott művei. Asztali beszélgetések*. Fordította: Márton László. Budapest: Luther Kiadó.
- MARTINKÓ József (1999): A magyar katonai altisztképzés története 1856–1928 között. *Hadtudományi Tájékoztató*, (6), 24–25.
- SÁRI Szabolcs (2019) Kulcskompetenciák, pályakezdő tisztek. *Hadtudományi Szemle*, 12(2), 149–158. Online: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.2.11>

SNIDER, Don M. (2015): Will Army 2025 be a Military Profession? *Parameters*, 45(4), 39–51. Online: <https://doi.org/10.55540/0031-1723.2985>
SZABÓ Sándor (1935): Az altiszt, mint előjáró. *Honvéd Altiszti Folyóirat*, 2(7), 76–77.

Jogi forrás

2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről

Levéltári források

Hadtörténelmi Levéltár (HL), Honvédelmi Minisztérium iratai (HM):
HM 21.938/Eln.35-1919.
HM 6.771/Eln.10-1921., 1921/1211. doboz.
HM 8773/Eln.1-1924.